

Yazılar:

GRAFİK TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU

Grunge tipografinin babası tasarımda tembelliği irdeliyor

Belinda Lanks

magenta.as

Çeviri: Ayşe Dağıstanlı

Efsanevi tasarımcı David Carson, Helvetica'ya neden hayır demeniz gerektiğini anlatıyor.

Grafik tasarımcılar için başarı ve tartışma nadiren el ele gider. Ancak David Carson, 90'ların *grunge* dönemini (dağınık, rüküş, pasaklı ve düzensiz giyim modası) mükemmel bir şekilde özetleyen deli dolu müzik dergisi Ray Gun'ın kurucu sanat yönetmeni olduğunda, hemen hemen her çeşit tasarım ilkesiyle birlikte bu kuralı da hiçe saymıştır. Grafik tasarıma geç başlamış biri olarak, kendisine öğretilenleri değil, yalnızca kendisine doğru

gelen şeyi yapmıştır. Tipografiye gürültülü ve dışavurumcu bir yaklaşım lehine düzenden kaçınmış ve muhaliflerinin meşhur iddiasına göre böyle yaparak okunabilirliği tehlikeye atmıştır.

Carson, bu eleştirinin abartıldığını yakın zamanda Magenta'ya verdiği bir röportajda dile getirdi. Ona göre, daha büyük ve yaygın bir suç artık daha da yayılmış durumda: her şeyde büyük harflerle Helvetica yazıtipini kullanma tembelliği. «İnsanlar bunu gerçekten okuyorlarsa bile neredeyse hiç fark etmiyorlar» diyor. «Çünkü her yerde görülüyor, bu yüzden her zaman gözden kaçabiliyor.» Eski Ray Gun sayfalarını karıştırırsak, uyumsuz ama görsel olarak çarpıcı ve ruh halini değiştirici sayfalara baktığımızda, Carson'ın neden ana akım grafik tasarımın steril bir yola saptığını düşündüğünü anlamak kolay.

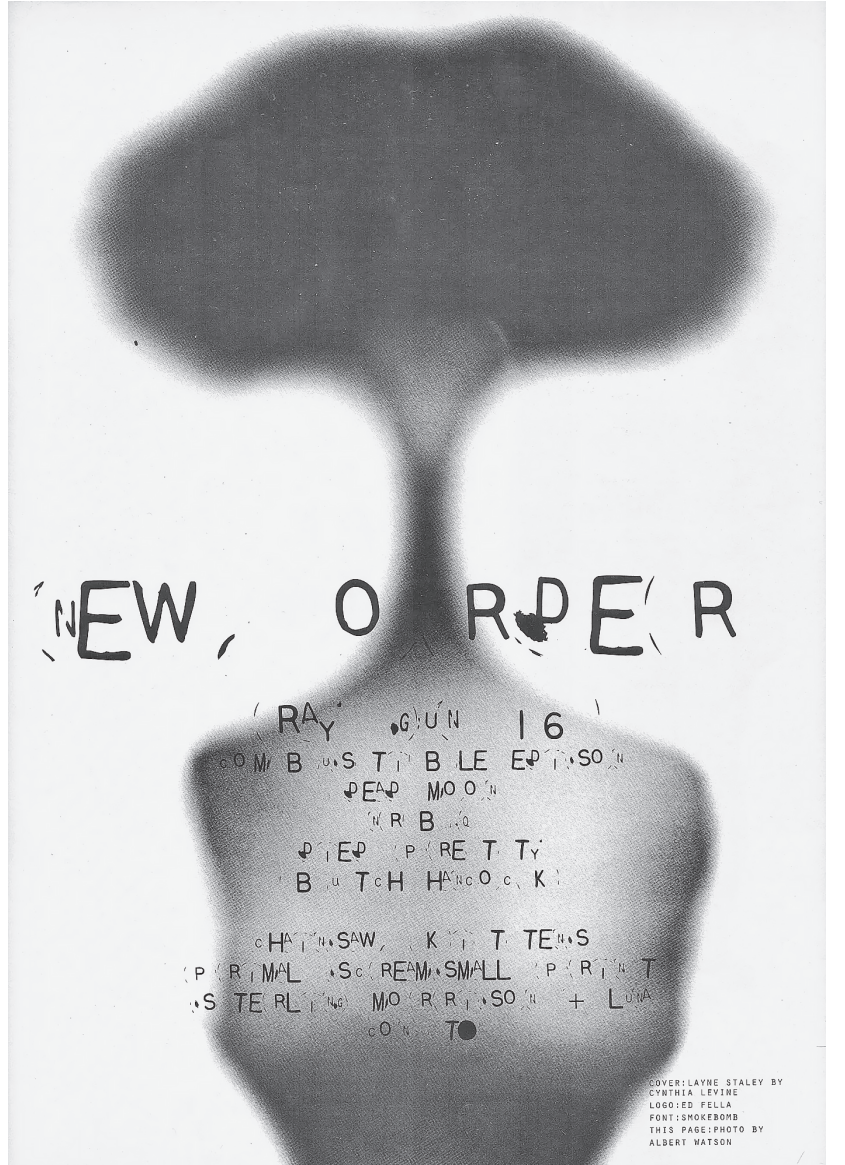
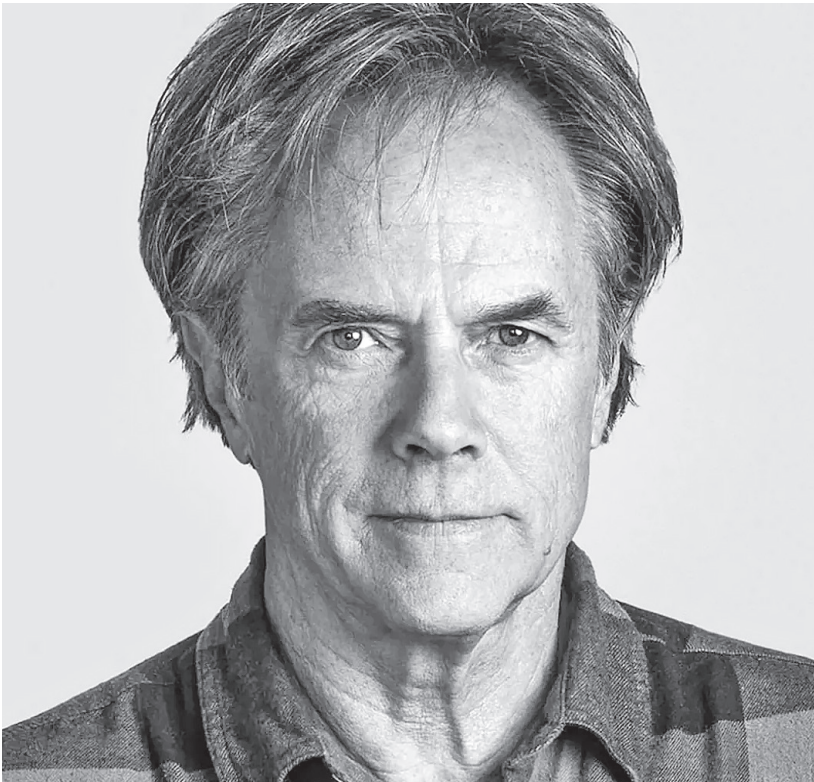
Dergi 2000 yılında kapandı, ancak Carson aktif kalmaya ve gittiği her yerde, son olarak da misafir tasarımcı olarak bulunduğu Los Angeles merkezli 72andSunny'de, ızgara (grid) karşıtı inancını yaymaya devam etti. Burada bize, ızgaraya karşı süregelen nefreti, QuarkXPress ile devam eden aşk ilişkisi ve etkili grafik tasarımın neden her

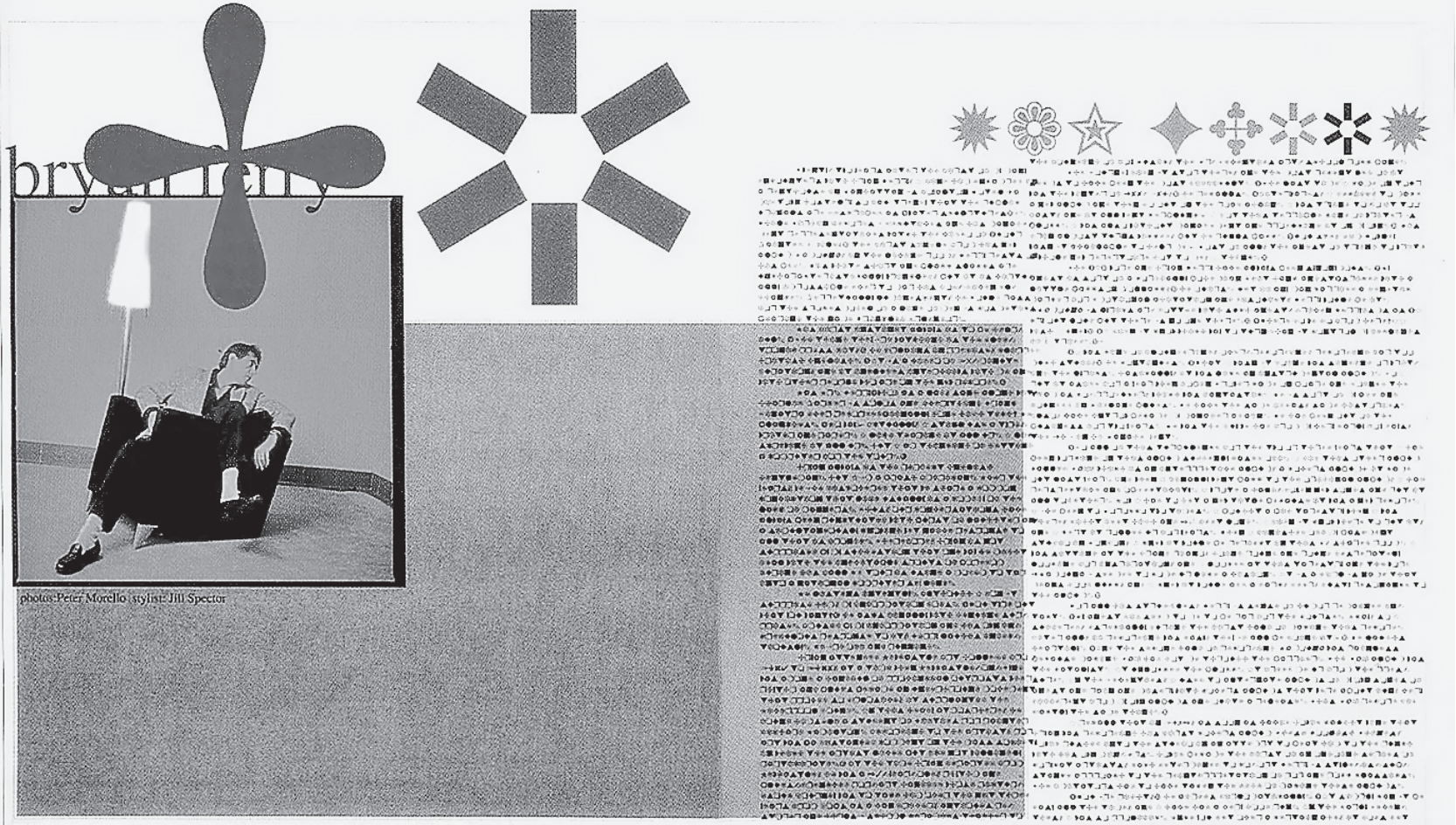

Carson, 1989'da Beach Culture'in sanat yönetmeni oldu. Dergi altı sayıdan sonra kapandı, ancak Carson'ın çalışması ona 150'den fazla tasarım ödülü kazandı.

zamankinden daha gerekli olduğu hakkındaki görüşlerini anlatıyor.

Grafik tasarımdaki başarınızı, kariyerinize resmi bir eğitim

Carson, sıkıcı bulduğu bir makaleyi ünlü bir şekilde Zapf Dingbat yazıtipiyle düzenlemesiyle tanınır.

almadan geç başlamanıza bağlıyorsunuz.

Bunu çok söyledim ama, gerçekten de öyle, *yapmamam* gereken *hiçbir* şeyi öğrenemedim. Hiçbir deneyimim olmadan başladım ve herhangi bir kural veya düşünce ekolünü veya ünlü insanları bilmeden bana mantıklı geleni yapmaya çalıştım. Benim durumumda, olaylara bakış açım ve çalışma şeklimde, tüm bu kuralları ve kısıtlamaları *öğrenmemiş* olmak bir avantajdı. Genel bir yaklaşımım veya felsefem varsa, o da şudur: Neden olmasın? Bunu neden yapamıyoruz? Bu makale neden ön kapakta devam edemiyor? Tamam, bunun yapıldığını hiç görmedim, ama neden olmasın? Hadi deneyelim.

Bunun bir kısmı geleneksel bir eğitim almamış olmamdan kaynaklanıyor ve aynı zamanda büyük ölçüde Güney Kaliforniya'da

büyümeyle, sörf ve kaykayla haşır neşir olmakla ve bu liberal dünyalarda yetişmiş olmakla da ilgili. Sonra, her nedense, farklı bir görüş açım ve olaylara bakma tarzım var. Tüm bunlar, ayrıca bir kaykay dergisi olan *Transworld Skateboarding*, ardından bir sörf dergisi olan *Surfer*, sonra bir kıyı yaşam tarzı dergisi olan *Beach Culture*, bir de bir *rock'n'roll* dergisinde tasarım konusunda yaşadığım deneyimlerin hepsi birleşti ve hepsi de işe yaradı. İnsanlar, «Doğru zamanda doğru yerdeysen» derler ama doğru kişi olup olmaman önemli değildir. Şansın şu tanımını her zaman sevmişimdir: Hazır olduğunda karşına çıkan fırsatı yakalamak şans işidir.

Herhangi bir grafik tasarım danışmanınız yoktu, ancak sanatsal olarak etkilendiğiniz kişiler var mıydı?

Tabii, muhtemelen adımı bile koyamayacağım kadar çoktur. Ama ilk Rothko geliyor aklıma. Çalışmalarının ve duygusal çekiciliğinin büyük bir hayranıyım: sadeliği ve gücünü seviyorum. Üniversitede yurtttaki odama astığım ilk poster bir Rothko idi. İnsanlar onun işiyle benimki arasındaki benzerlikleri görmeyebilir ama ben görüyorum. Bazen bir şeyleri kırıpıyorum veya düzenliyorum ve kendi kendime düşünüyorum, *Bu biraz Rothko-vari* oldu, diyorum. İşim ya gerçekten çok basit

olduğunda ya da daha karmaşık ve yoğun olduğunda en iyi olma eğilimindedir. Ortadaysa, ki bence bu birçok insan için geçerli, muhtemelen en az etkili veya akılda kalıcıdır.

Kendinizi bir sanatçı olarak mı yoksa tasarımcı olarak mı görüyorsunuz?

Kesinlikle ikisi de olabilir. En iyi grafik tasarımlardan bazılarının kesinlikle güzel sanatlar eseri olduğunu düşünürüm, ama giderek yaptıklarımın belki de biraz daha grafik sanatçısı işi olduğunu düşünmeye başladım. Grafik tasarım terimi eskiden daha deneysel ya da kanun dışı bir niteliği temsil ediyordu, ancak son on ya da yirmi yılda alanın daha homojen hale gelmesiyle birlikte bu niteliği kaybettik.

Okunabilirliği ve ızgaraları hiçe sayan tarzınızı küfür olarak gören eleştirmenlere nasıl yanıt veriyorsunuz?

Izgara ya da *grid* olayı: Son on yılda grafik tasarımı öldüren şeyin bu olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bilgisayarlardaki yazılımın ızgaralar kurmasına ve işleri sıraya koymasına izin veriyor. Neredeyse hiç karar vermiyorlar ve kendi gözlerini kullanmıyorlar. O yüzden bence, grafik tasarım şu sıralar çok sıkıcı bir yerde. Grid sistemleri hakkında hiçbir şey öğrenmedim ne de dergiler üzerinde çalışmaya

başladığım yıllar boyunca ne olduklarına dair fikrim oldu. Onları öğrenip keşfettiğimde ise herhangi bir ihtiyaç görmedim. Hâlâ da görmüyorum, hız dışında.

Ve tüm okunabilirlik olayına gelince, birincisi, çok abartıldığından eminim. Tüm kariyerim boyunca, bir şeyin okunamadığını düşündüğüm bir veya iki olay olmuştur ve o noktada zaten farklı bir mesaj veriliyordu. İnsanlar okumakla ilgilendiklerini okurlar. Son zamanlarda, araştırmacılar bir grup üniversite öğrencisine Monotype Corsiva'dan Comic Sans'a kadar garip yazı tiplerinde bilgi verdiler ve başka bir gruba Helvetica'da bilgi verildi. Daha sıra dışı veya tuhaf yazıtiplerini okuyan insanlar, daha fazlasını hatırladı ve daha sonra yapılan testlerde daha başarılı oldu.

Tasarımı ilgi çekici hale getirmediginizde, yazara ve okuyucuya gerçekten kötülük yaptığınızı düşünüyorum. Metin ne kadar iyi yazılmış olursa olsun, herhangi birinin gri bir sayfaya balıklama dalmasını sağlamak her zaman zor olmuştur. Tasarımcı ancak, iyi bir hikâye ile ödüllendirileceğini uman kişinin okumaya dalmasına yardımcı olabilir. *Ray Gun*'un ilk sayılarında birkaç yazar, hikâyelerinin okunabilirliğinin düşük olduğunu düşünüp oldukça sinirlenmişti. Sonraları, oradaki üçüncü yılının sonunda, aynı yazarlardan

bazıları geç teslim ettikleri ve son dakikada düzenlenme yapılamadan yayımlanan hikâyelerine neredeyse hiçbir tasarım uygulanmadığından şikâyet ederler ve «Ne oldu? Yazım çok mu sade olmuş. Yoksa beğenmedin mi?» derlerdi.

Sıkı bir yazıtipi tutkunu musunuz?

Yazıtipi seçimi kararın kesinlikle önemli bir parçasıdır. Her yazıtipinin verdiği kendine özgü bir mesajı vardır. Daha başlamadan önce okuyana pek çok şey iletir, bu yüzden tasarımın ayrılmaz bir parçasıdır. Tipografi günümüzde korkunç derecede az kullanılıyor. Her şey sola dayalıdır, tümü, muhtemelen Helvetica, veya Helvetica değilse, ona çok yakın ve büyük harftir. Bu bir reklamın veya broşürün başlığı olabilir, veya her neyse, insanlar onu her yerde gördükleri için çok zor fark ederler; o artık varsayılandır, kayda değer olmayan şeydir.

Tasarım, şu anda erişilebilir ve kolay anlaşılır olmak için kendini fazlasıyla zorluyor gibi görünüyor; platformlar için standart tasarımlarına yöneliniyor. Bu tekdüzeliğe eğilim hakkında ne düşünüyorsunuz?

Dehşete düşüyorum demek istiyorum, ama bu biraz ağır kaçabilir. İşte o yüzden ortada harika işler yok. Bunun sonucunda her şey üstünkörü geçirilmiş oluyor. İnsanlar kendilerini bir şeye çekilmiş hissetmiyor. Her şey birbirinin aynı görünüyor. Bunun özel bir şey olduğunu ya da mutlaka okumanız gerektiğini söyleyecek hiçbir görsel ipucu yok. Tasarımcılar gerçekten tembelleşmiş gibiler. Ancak yine de, mükemmel ama sıkıcı olanın yerine biraz daha etkileyici ve deneysel yaklaşımlara duyulan özlemin yeniden canlandığına dair işaretler var.

Ama siz inovasyona karşı biri değilsiniz. Tarzınızı belirlemenize 1990'ların QuarkXPress gibi masaüstü araçları yardımcı oldu. Evet, daha hızlı çalışmama ve daha kısa sürede daha fazla yeni fikirler keşfetmeye izin verdiğini fark ettim. Eğer bir tasarım anlayışınız yoksa ya da iyi bir göze sahip değilseniz, kesinlikle bir kazanım sağlayamazsınız. Bence sürece kendi bireysel bakış açınızı katmanız gerekiyor; işte bu noktada benzersiz bir şeyler yaratabilir ve başkalarının yapamayacağı bir tasarım ortaya koyabilirsiniz.

Yaratıcı yaratıcılığınızın tıkanıp zamanlar oluyor mu?

Bana göre cevap veya çözüm her zaman bana verilen her neyse onda gizlidir. Bu ister kısa bir

özet, ister bir makale veya bir CD kapağı olsun, bilgiler beni her zaman hemen bir yana yönlendirir. Sonra bilgisayara giderim ve onu eskiz defterim gibi kullanırım. Hâlâ biraz önce bahsettiğiniz çok ilkel programda çalışıyorum – QuarkXPress. Sanırım dünyada hâlâ onu kullanan üç kişiden biriyim.

Son zamanlarda neler üzerinde çalıştınız?

Sosyal konularda çalışmaktan gerçekten keyif alıyorum. Yakın zamanda, 72andSunny reklam şirketinin Avustralya'daki yeni ofisleri için köpek balığı yüzgeci avını durdurmaya yönelik büyük bir kampanya yaptım. Yılda 100 milyon köpek balığının öldürüldüğü tahmin ediliyor, oysa köpek balıkları tarafından öldürülen insan sayısı yılda sadece altı. İnsanlar yüzgeç çorbası yapmak için köpek balıklarının yüzgeçlerini kesiyorlar, ardından da hayvanların kendi kendilerine yüzemedikleri için, onları dibe doğru süzölmeye bırakıyorlar. Hayvanların ölmesi bir veya iki günü buluyor. Gerçekten zalim bir uygulama. Diğer taraftan bu oldukça ilginç bir tasarım zorluğu da içeriyordu, çünkü bir köpek balığı yüzgecini *ürkütücü göstermeden* göstermek oldukça zordu.

Ayrıca, ilerici görüşlere sahip insanlara, bir araya gelip birbirleriyle bağlantı kurabilecekleri bir platform sunmayı amaçlayan Win the Future (Geleceği Kazanmak, WTF) ile de ilgileniyorum (LinkedIn'in kurucu ortaklarından Reid Hoffman gibi Silikon Vadisi'nin önde gelen isimleri tarafından kurulmuştur).

Sizce içinde bulunduğumuz bu gerçeküstü siyasi zamanlarda siyasi tartışmada tasarımcının rolü ne olmalı?

Ülkede her zamankinden daha fazla insan sesini duyurmak ve görüşlerini ifade etmek için harekete geçmişken, tasarımın yeniden önemli hale gelmesi ve mesajlarını iletmelerine yardımcı olması için harika bir fırsat bulunuyor. Öyle ki sadece harika bir makale ya da paragraf yazarak bir argüman ortaya koymak yeterli olmayacak. İnsanlara önce duygusal bir düzeyde hitap etmek gerekir ve grafik tasarımın büyük rol oynayabileceği yer de burası. Bu, sadece ürün satmanın ötesine geçmek isteyen tasarımcılar için harika bir alan.

Öte yandan, el yapımı bir posterin verdiği meşruiyet hissi bambaşkadır. Örneğin, bir siyasi kongrede herkese aynı, kusursuz şekilde basılmış resmi posterler dağıtırsanız, verdiğiniz mesajın, geçerliliğinin ve etkisinin büyük kısmı kaybolur. ●

Ray Gun dergisindeki bir röportajda, Dinosaur Jr.'ın solisti J Mascis medyadan şikâyet etti. Carson'ın buna cevabı, solistin tanıtım için kullanılan vesikalık fotoğrafını ters çevirmek oldu.

Yapay zekâ hakkında konuşalım

Tobias van Schneider
vanschneider.com

Çeviri: Ayşe Dağıstanlı

Birçoğunuz benden AI (yapay zekâ) hakkındaki düşüncelerimi içeren bir makale yazmamı istediniz. Bu yüzden, işin ruhuna uygun olsun diye, ChatGPT’yi benim için bu makaleyi yazması için görevlendirdim.

Şaka yapıyorum. Ya da belki de yapmıyorum, sanırım asla bilemeyiz?

Yapay zekâ bugün her yerde. Ve bunların hepsi sadece başlangıç. Görmezden gelmek imkânsız ve daha şimdiden çok uzun bir süre bizimle olacağını söyleyebilirim.

Muhtemelen merak ediyorsunuzdur, daha önce neredeydi? Neden aniden bu kadar hızlı ilerliyor? Basit cevap şudur: Yapay zekâya yönelik modeller on yılı aşkın bir süredir ortalıkta dolaşıyordu, yani bunların çoğu yeni değil. *Ancak yeni olan*, donanımlarda kullanılan çiplerdeki gelişmeler, bilgi işlemlerin artan gücü ve insanların tüm bunlara büyük miktarlarda yatırım yapmaya istekli olmasıdır. Ayrıca zamanlama da mükemmel. Dijital tüketim çılgınlığının zirvesindeyiz. Kapitalizmin son aşamasının nihai noktasında, düşündüğünüzde her şey mantıklı geliyor. Y kuşağı için bu İnternet’ti. Z kuşağı ve ötesi için yapay zekâ olacak.

Peki yapay zekâ hakkında gerçekte ne düşünüyorum?

Bu zor bir konu, çünkü mevcut haliyle yapay zekâ hakkında düşüncelerim ile yapay zekânın kullanılmasını dilediğim şeyler arasında bir fark var. Sonuçta yapay zekâ yalnızca bir teknoloji, bir araçtır. Bunu iyi şeyler için de, kötü şeyler için de kullanabilirsiniz. Çoğu zaman sorun, neyin iyi neyin kötü olduğunu artık bilmememizdir ve bunu öğrenmenin tek yolu da, öğrenmektir.

Bildiğim şey, temel teknoloji olarak yapay zekânın kaçınılmaz olduğu: bu yüzden onu hemen hemen her uygulamada göreceksiniz. Her metin düzenleyici uygulamanın otomatik düzeltme özelliği olduğu gibi, her

uygulamanın da yapay zekâsı olacaktır.

Yapay zekânın insan olmadığını (kötü) ve belirli bir sorumluluğu ortadan kaldırdığını iddia edebilirsiniz. Ve bu doğrudur. Ancak daha şimdiden otomatik düzeltme, yaptığım hatalar konusunda endişelenmememi sağlayarak, benim daha verimli yazmama yardımcı oluyor. Peki bu, beni kötü bir yazar mı yapar? Muhtemelen yapmaz.

Yapay zekâ teknolojisi tüm temel sistemlerimizi değiştirecek. Otomatik düzeltme, arama dizinleri veya diğer otomasyon araçları gibi mevcut araçlar bile tamamen daha akıllı yapay zekâ benzerleriyle değiştirilecek.

Bugün buna «yapay zekâya özgü bir özellik» diyebiliriz. Yarınsa hiçbir şey demeyeceğiz. Çünkü bu, herhangi bir yazılım için olması normal yeni bir temel teknoloji ve beklenti haline gelecektir. Halen, aynı şekilde İnternet’e bağlanmayı, arkadaşlarımızla sohbet etmeyi, eposta göndermeyi ve iş arkadaşlarımızın belgelerimizin arasında uçuşan imleçlerini görmeyi de tamamen normal buluyoruz. Eskiden bunlar özeldi, sihir gibiydi. Ancak bugün bunlar normal ve yakında yapay zekâ da oldukça sıradan hale gelecek.

Peki yapay zekâyla ilgili her şeyi seviyor muyum?

Bu konuda emin değilim. Temel olarak bir neden, ağırlıklı kullanım durumlarının şu anda bana inanılmaz derecede sönük ve anlamsız gelmesi. Ancak belki de bunun nedeni, doğru kişilerin henüz yapay zekâya el atmamış olmasıdır.

Bazı nedenlerden dolayı, yapay zekânın ilk olarak *sanat yaratmanın* yerini alması gerektiğine karar verdik. Evet, sanat yapmak en harika romantik aktivitedir ve muhtemelen *İnsan* olmanın ne anlama geldiğinin tanımıdır. Neden onu değiştirmeye veya otomatikleştirmeye çalışalım ki? Aynı şey yazmak veya «içerik» oluşturmak için de geçerlidir ki bazıları bunun sanat ve kendini ifade etmeyle de ilgili olduğunu iddia eder.

Yapay zekânın insana neden bu kadar büyüdü geldiğini anlıyorum. Özellikle, ne kadar az yetenekliyseniz, bir sanat eseri veya daha önce yaratamayacağınız herhangi bir şey yaratmak için yapay zekâ kullanmayı sevmeniz o kadar daha kolaydır. Yapay zekâ, bir konuda iyi olmanız için gereken 10 bin saati atlamanıza yardımcı olur ve sizi doğrudan vasat bir şey yaratabileceğiniz bir noktaya getirir. Ancak vasatlık yeterince iyi olabilir çünkü harika bir şey yaratmanın ne

demek olduğunu ne yazık ki çoktan unuttuk.

Benim için yapay zekâ alanı şu anda çoğunlukla şarlatanlarla ve hedefinden saptırılmış niyetlerle dolu. Ama bir bakıma bu işlerin işleyişinin doğal hali böyle galiba. Özerk yönetim biçimlerinin ve kripto paranın güzel yanları var ama şarlatanlar ve oportünistler onları da lekeledi. Geriye dönüp baktığımızda, bir bütün olarak İnternet için de aynı durumun geçerli olduğunu görüyoruz. Belki de her şeyin olgunlaşmasını beklememiz gerekiyor.

Yapay zekânın birincil kullanım durumu verimliliktir. Soru şudur: bu verimliliği nereye uygulamayı istiyoruz? Yapay zekâ vergi beyannamelerimizi ve defter tutmamızı mı sağlamalı, yoksa sanatımızı ve içeriğimizi yaratmamızı mı sağlamalı?

Sonuçta, yapay zekânın yaratıcı araçlarımızı devraldığına inanıyorum çünkü biz yaratıcılıktan çok verimliliğe aşığız. Bugünlerde derin bir dürüstlük ve kişisel gurur eksikliği var ve bu eğilimin altında yapay zekâ otomasyonunun yükselişi yatıyor.

Belki de bu konuşan içimdeki romantik sadece. Bazı şeylerin kutsallığı olduğuna inanan biriyim, sadece bunun uğruna değil, kutsal olanın gerçekten de elimizde kalan tek şey olduğu için.

İnsanlar olarak belki bu dünyada birçok nedenden dolayı varız, ya da varlığımız için hiçbir neden yok. Zaten, sizin ondan ne anladığınız dışında hayatın anlamı nedir ki?

Konu buraya geldiğinde hayatın güzelliği, sanat yaratabilme, kendini ifade edebilme ve arkadaşlarla ve aileyle vakit geçirebilme yeteneğine dayanır. Tüm bunların, onları OPTİMİZE ETMEK ya da ANALİZ ETMEK istemeyeceğim derecede kutsal olduğunu düşünüyorum.

Yapay zekânın yardımıyla ilişkilerinizi optimize etmenize yardımcı olan uygulamalar ortaya çıktı bile. Amaçları, «Yapay zekâ sayesinde daha hızlı ilişkiler kurmak» veya «Arkadaşlıklarınızı optimize etmektir». Berbat ve kötü bir tadı var. Hiçbir anlamı da yok. Bunlar ancak daha önce hiç hayal kurmamış birinin hayal edebileceği fikirlerdir. Bana burada defalarca bahsettiğim Dave Eggers’ın *The Circle* (Çember) adlı kitabını hatırlatıyorlar.

Ama bunların hiçbirisi önemli değil. Büyük resme bakınca benim fikrimin hiçbir önemi yok. Teknolojik gelişmelere doğru, sonuçlarına dair çocuksu bir bilgisizlik içinde yarışıyoruz. Ve bunun başlı başına bir güzelliği var neredeyse.

Bütün bunlardaki ironi şu ki ben teknoloji yanlısı, ileri görüşlü bir insanım. Teknolojiyi ve özünde, yapay zekâ ile ilgili her şeyi seviyorum. Ama aynı zamanda romantik biriyim. Teknolojinin insanlarla uyum içinde kullanılması fikrini seviyorum.

Sonuçta ben bir tasarımcıyım. Bir şeyleri bir amaçla ve güçlü bir fikirle tasarlamayı seviyorum. Yapay zekâ araç setimin bir parçası olacak, ancak bütünlüğümü ve ruhu olan şeyler yaratmanın verdiği gururu ortadan kaldırmayacak. ●

Tobias van Schneider: *Almanya’da doğan, Avusturya’da büyüyen ve New York’ta yaşayan ve çalışan çok disiplinli bir tasarımcı ve yaratıcı yönetmen.*

YAZILAR

Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu
Derneği adına sahibi

Ferhat Meşhur

Tasarım

Bülent Erkmən

Sorumlu Yayın Yönetmeni ve

Tasarım Devamlılığı

Osman Tülü

Grafik Uygulama: Tipograf

Baskı: A4 Ofset

Ayda bir yayımlanır, para ile satılmaz.

Tüm hakları saklıdır.

**Grafik Tasarımcılar
Meslek Kuruluşu Derneği**
Ortaklar Caddesi Bahçeler Sokağı 17/4
Mecidiyeköy 34394 İstanbul
Tel: (0212) 267 27 58
Faks: (0212) 267 27 59
info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr